

Mimarlar Odası Tarihinden Portreler: Besim Çeçener

Bülend Tuna

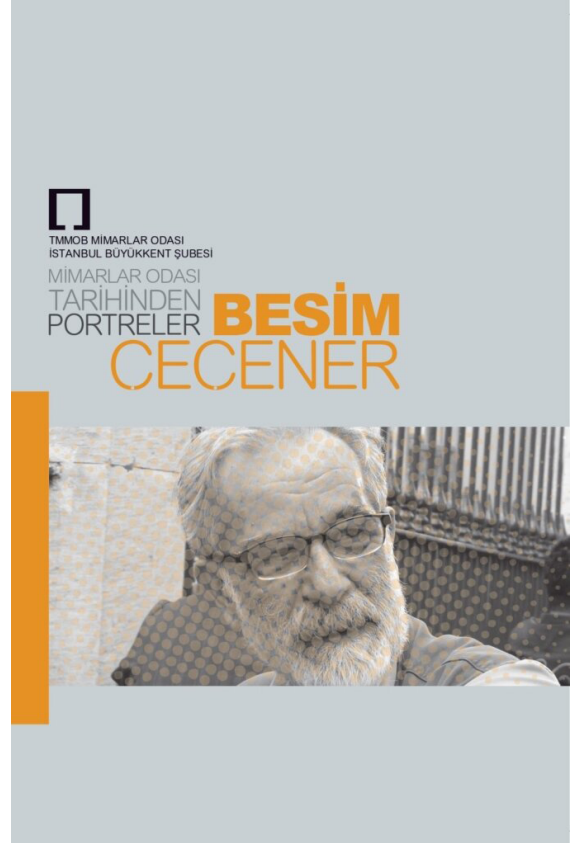
Besim Çeçener kitabı, mimarlığa farklı yönleriyle katkı yapmış, iz bırakmış meslek büyüklerimizi odağa alarak işlediğimiz "Mimarlar Odası Tarihinden Portreler" dizisinin 21. kitabı. Bu dizi içerisinde yer alan kitapların birbirine benzer ve farklı yanları olduğunu, her kitabın bir bütünlük içinde ama ayrı bir program çerçevesinde yürütüldüğünü belirteyim, Besim Çeçener kitabının serüveni de farklı oldu.

Besim Çeçener'le yakın beraberliği olan, hayatının değişik dönemlerinde kendisine değmiş, birlikte bir şeyler paylaşmış farklı isimlerin anı ve düşüncelerini aktaran bu kitaba bir giriş niteliğindeki yazıları onu daha yakından tanımamızı sağlıyor. Şener Özler'in kendisiyle yaptığı ve yayına dönüşmemiş bir söyleşi Oda arşivindeydi. Bu derleme gündeme geldiğinde eş, her zaman Besim Çeçener'in yanında olmuş, uzun yıllar her çalışmasına katkıda bulunmuş, birlikte emek vermiş değerli meslektaşımız Engin Çeçener'le de bir söyleşi yapmak, onun emeklerini de böylesi bir potaya eklemek istedik. Engin Çeçener'in ve yakın dostları Omacanlar'ın aktardıkları portreyi tamamlayan ilginç anılar olarak kitapta yer alıyor. Besim Çeçener'in farklı zamanlarda kendi çalışma yaşamının ayrıntılarını, özellikle Koruma Kurulu yıllarında karşılaştığı sıkıntıları aktardığı yazıları elimize ulaşmıştı, bunlardan özellikle kendi ifadeleriyle oluşan bir derleme de kitaba eklendi. Anlatılarda yer yer tekrarlar olsa da her bir metin bir başka detaya odaklandığı için tablonun bütünlüğü açısından önemli diye düşünüldü.

Hayli üretken bir yazar olarak Besim Çeçener'in bir kısmı kitaplaşmış,

bir kısmı dergilerde yer alan külliyyatının dökümünü yapmak bile başlı başına bir çalışma gerektiriyordu. Özellikle Mimarlar Odası yayınlarında yer alan ve daha önceki kitaplarında yayımlanmayan yazılarının derlenmesi ve okurlara daha kolay ulaşılabilir olması hedeflendi. Israrla üzerinde durduğu bazı konuları farklı tarihlerde ele almış ve her seferinde bir başka yönüne işleyerek konuyu ayrıntılandırmıştı. Özellikle imar mevzuatı, koruma uygulamalarındaki yaklaşımlar onun çok sık irdelediği konulardandı. Oda çalışmalarında zaman zaman Besim Çeçener'in görüşüne başvurduğumuz konular oluyor, hemen kaleme sanılarak yazılacak yazıya, rapora veya başvuruya altlık olabilecek ayrıntılı bir metin hazırlayıveriyordu. Elimizde bu şekilde hazırlanmış, farklı çalışma ortamlarında yararlanılmış metinler vardı, onların da önemli bulduklarımızı bu kitapta yer vererek değerlendirmek istedik.

Mimarlar Odası tarafından kitaplaştırılan yazıları dışında özellikle son yıllarında yayıma hazırladığı semt monografileri çok önemli kaynak bilgiler içeriyordu. Bu kitapların künyelerini bu çalışmamızda aktarıyoruz. Ancak aktaramadığımız bazı uzun metinlerini sadece duyurmakla yetinmek durumundayız. Özellikle bir metni dikkatinize sunmak istiyorum. Bu kitabı hazırlarken Oda arşivlerinde bir dosya elimize geçti. 1988 yılında TBMM başkanlığının "İmar ve Şehir Planlama Mevzuatının Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığına ve Şehir Planlamasına Etkileri" başlıklı ilginç bir yarışma açtığını, Besim Çeçener'in de bu yarışmaya hayli kapsamlı bir metin göndermiş olduğunu böylece

öğrenmiş olduk. Bu yarışmayla ilgili bilgileri Gülşen Özyayın hocamızın değerlendirme yazısından edinebilirsiniz. İlgilenenler Besim Çeçener'in yarışmaya gönderdiği metne Mimarlar Odası arşivinden de ulaşabilirler.

Bu dizinin diğer kitaplarında olduğu gibi Besim Çeçener'in farklı yıllara yayılan dostluklarıyla birlikte mutlu günler geçirdiği Yalova Çukurköy izlenimleri, bu özel anlardan aktarılan görseller kitabımızın albüm bölümünde yer alıyor. Besim Çeçener 2014 yılında Mesleğe Katkı Dalı Başarı Ödülü almış, ancak rahatsızlığı nedeniyle kitapta yer verilen konuşmasını yapamamış, hazırladığı metni Sinan Omacan okumuştur.

Meslek örgütünde görev yaptığım süre içerisinde Besim Çeçener ile birlikte olma şansım oldu, ortak bir şeyler yapabilmem, aynı ortamlarda birlikte çalışmanın mutluluğunu yaşadım. Her zaman yanımda olduğunu bildiğimiz meslek büyüklerimizdendi. Toplantılardaki sunuşlarını zevkle dinledim, koruma kültürü konusundaki derin bilgisini, ısrarlı duruşunu örnek alarak izledim, yararlandım. Görüşlerinde ısrarlıydı, hatta inatçı denebilecek bir yapısı vardı, pek taviz vermez, verilirse tüm yapı çökecekmişcesine uzun uzun karşıdakini ikna etmeye çalışırdı.

Birlikte ilk çalışmamız İstanbul Büyükkent Şubesi'nin yayını Mimar.ist dergisinin hazırlıkları sırasında oldu. Sık sık Şener Özler'i görmeye

gelir, yıllardır konuşulan dergi projesini geliştirmeye çalışırlardı. Bu süre içerisinde dergi ile ilgili pek çok hazırlık toplantısı gerçekleştirildi, ilk sayıda yer alan söyleşiler yapıldı, yazılar sipariş edildi, derginin tanıtımı yapıldı. Derginin ilk sayısında Besim Çeçener'in kitapta da yer verilen, "Kekova'da Bir Likya Evi" başlıklı yazısı çizimleriyle birlikte ilginç bir katkı olmuştu. Derginin ilk sayısının yayımı sırasındaki gayretimizi gözlemiş ve takdir etmişti, kendisinden yazı katkısı istendiğinde hiçbir zaman kırmadı, çok üretken bir yazardı.

Birlikte çaba gösterebildiğimiz, ortak duygularla hareket edebildiğimiz bir meslek büyüğümüz olarak

kendisini ve meslektaşları da olan Engin Çeçener'i tanımış olmaktan büyük mutluluk ve onur duyduğumu belirtmek isterim. Geçmişten geleceğe neler aktarabileceğimizi, her birimizin farklı ortamlarda, farklı beraberliklerdeki birikimlerimiz ve deneyimlerimizle neler yapabildiğimizi, bunları nasıl derleyebileceğimizi, nasıl anlamlı kılabileceğimizi düşünüyor, "Mimarlar Odası Tarihinden Portreler" dizisini bu çerçevede geliştirmeye çalışıyorduk. Besim Çeçener kitabının iyi bir örnek oluşturduğu kanısındayım. Umarım hak ettiği ilgiyi görür.

Dizi Editörü: Bülend Tuna, Yayına Hazırlayanlar: Bülend Tuna, Cevad Özdil, Kasım 2024, 437 Sayfa, 16 x 24 cm. ISBN 978-605-01-1652-6

KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: Özgönül-Erdem Aksoy

Sonay Çevik

Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Aksoy'ların Öğrencisi

"Aksoylar, her ikisi kendi başına çok özel duruşları ve kimlikleri olan ama birlikte olduklarında da bambaşka bir duruş sergileyen, çok değerli iki akademisyen, öğretim üyeleri idi..."

Aksoylar; Birisi aslen Mersin, diğeri Gaziantep... Yolları İstanbul'da, İTÜ Mimarlık'ta buluşmuş... Hayatlarını birleştirmişler... Birlikte oldukları Stuttgart, Almanya'dan sonra 1965 yılından başlayarak ayrılışlarına kadar akademik ve sosyal hayatlarının ev sahibi kurumu olan ve aynı zamanda kurucusu oldukları KTÜ Mimarlık Bölümü'nde devam etmiş... O kadar da uzun olmayan bir yaşama sığdırmayacak kadar verimli-idea-

list-özgür-yaratıcı-disiplinli, sevgi dolu yaklaşımları ve üretimleriyle yoğun örnek hayatlar sergileyen Aksoylar: Özgönül- Erdem Aksoy ikilisi...

Kitabın kısa hikâyesi

Hikâyeler niye yazılır:

"Unutmamak için... Çünkü Unutuşun Kolay Ülkesindeyiz"

Türkan Uluş Uraz

Kitabın oluşturulmasında önemli/etkili kaynak toplantılardan birincisi ve en önemlisi sayılabilecek - İTÜ İstanbul Teknik Üniversitesi, Taşkışla Kampüsü'nde, 29 Kasım 2013'te Mimarlık Eğitimi Derneği (MimED) tarafından "Unutulmayanlar Dizisi" kapsamında gerçekleştirilen, kitapta da açıklama bulan Özgönül Ak-

soy-Erdem Aksoy" anma toplantısı olmuştur. Devamında KTÜ Mimarlık Bölümü, 31 Mayıs 2014'te Mimarlık Mezunları Buluşması Etkinlikleri 10. Yıl Kutlaması'nda Aksoyları anma etkinliği düzenlenmiştir. Kitabın yayına hazırlanması ve yayınlanması sürecinin tamamlanmasından sonra 5 Aralık 2024'te İTÜ Taşkışla'da kitap tanıtım etkinliği gerçekleşmiş ve şimdi akademik ve sosyal hayatlarının ev sahibi kurumu olan KTÜ Mimarlık Fakültesi'nde de Aksoylar kitabıyla buluşma etkinliği planlanmaktadır.

Kitabın sunuş yazıları, açılış konuşmaları ve diğer bölümlerinde yer alan metinlerde Aksoyların kendileri,

kentleri, kurumları, arkadaşları, arkadaşlıkları, mimarlık eğitimi hakkında ve zaman ilişkili önemli anahtar bilgiler yer almaktadır. Bu tanıtım yazısı bünyesinde yeri geldikçe bazı alıntılarla kitabın okuyucuya sunacağı potansiyel hakkında detaylı bilgi de verilmeğe çalışılmaktadır.

Gülsün Sağlamer, "Önsöz"; Ah-sen Özsoy, "MimED'den Kısaca"; Türkan Ulusu Uraz, "Unutmamak için... Çünkü Unutuşun Kolay Ülkesindeyiz" başlıkları altında kitabı takdim ederler. Açılış konuşmaları bölümünde, Gülsün Sağlamer, "MimED Unutulmayanlar Serisi; Özgönül ve Erdem Aksoy'u Anmak"; İlyaz M. Özdemir, "Öğrencileri ile Aralarında Özel Bir Bağ Kurarlardı"; Özge Cordan, "Onları, Sevgi, Saygı ve Minnetle Hep Hatırlayacağız"; Asu-Oya Yağmur-Can Barış-Umut Aksoy, "Aksoylara Sevgi ve Özlemle" başlıklarında anahtar bilgiler vererek okuyucuyu kitabın yoğun içeriğine hazırlamayı amaçlar.

Çocukları, Asu-Oya Yağmur-Can Barış-Umut Aksoy'un "Aksoylara Sevgi ve Özlemle... Özgönül'ün Büyüyük Aşkı" yazısında olduğu gibi:

"Ben Özgönül Aksoy, KTÜ İnşaat-Mimarlık Fakültesi'nin dekanıyım. Akademik yaşama 1958 yılında İTÜ'de başladım, 1965'ten beri de KTÜ'de görev yapıyorum. Sanıyorum emekli oluncaya kadar da burada kalacağım... Fakültemizde herkes birbirini sever ve sayar.

Öğrencilerimizi de çocuklarımız gibi sever ve meslektaşlarımız olarak sayarsınız..." (12 Ocak 1981 tarihli fakülte açılış konuşmasından)

Kitap: Bölümler-Kurgu-İçerik

Bu kitap çalışması sunuş ve açılış konuşmalarını kapsayan bölümleri dışında üç ana bölümden oluşmaktadır;

1. Bölüm: Aksoylar Hakkında

Anlatılar, Anlatılanlar ana başlığında; Aksoyların İTÜ Yılları: Eğitim İdealleri; Aksoyların KTÜ Yılları: Mimarlık Eğitiminin ve Ortamının Tasarımı; Aksoyların KTÜ Sonrası Dönemi; Dinleyicilerden Anılar ve Yorumlar

2. Bölüm: Aksoylar Hakkında Yazılanlar

3. Bölüm: Aksoyların Yazdıkları Çizdikleri'ni konu almaktadır.

Bölümlerde yer alan yazılar, ağırlıklı olarak onların yaşamına yakından tanıklık etmiş kişiler tarafından kaleme alınırken; iş arkadaşları ve dostlarının dışında farklı alanlardan üniversite eğitim ve meslek ortamına çok önemli katkıları olan bazı kişilerin yazıları okuyucuya hem Aksoylarla ilgili, onları farklı yönden tanıma, anlama; hem de yazarların kişisel ve mesleki arka planlarını da okumaya ve değerlendirmeye fırsatı verir. Birinci ve ikinci bölümler ve alt bölümler anlatılanları destekleyen fotoğraflarla bitirilirken üçüncü bölümde Aksoylardan mektuplar ve Aksoyların yaşam öyküleri ile kitap tamamlanmış olur.

Aksoylar Hakkında Anlatılar, Anlatılanlar'ın Yer Aldığı Birinci Bölüm:

Aksoyların İTÜ Yılları: Eğitim İdealleri'ni konu alan birinci alt başlıkta; Afife Batur, Nişan Beyazıt, Sevinç Hadi, Mine İnceoğlu, Necati İnceoğlu, Doğan Kuban, Yıldız Sey, Atilla Yücel Aksoyları şu başlıklar altında anlatır: "Onlar En Kısa ve Net Tanımla Birer Kahramandı; Erdem Aksoy'un Doktorası ve Sonrasındaki Çalışmalara Etkileri; Yaşamı Güllemek; Anılarında Sevgili Özgönül ve Erdem; Sevgili Özgönül ve Erdem; Onlar Çok büyük Kahramanlardı; Onlar Gerçek Aydınlandı; Aksoylar Anmak" ve yıllara ait bazı fotoğraflar da zamana tanıklık eder.

Aksoyların KTÜ Yılları: Mimarlık Eğitiminin ve Ortamının Tasarımı nı işleyen ikinci alt başlıkta; KTÜ Mimarlık'tan mezun mimar ve akademisyen olan kişilerce; Erdal Ak-sugür, Şinasi Aydemir, Sonay Çevik, Bekir Gerçek, İpek Gödeli, İzzet Gödeli, Mustafa Kandil, Gamze Kaymak Heinz, Orhan Kuntay, Mehmet Ali Özkan, Hasan Saltık, Gencay Şeylan,

Refik Toksöz, Türkan Ulusu Uraz'ın "Onları Muhteşem Bir Başarısızlık", "Aksoylar ve Mimarlık Ortamının Sosyal ve Mekânsal Olarak Tasarlanmasına Katkıları", "Orada Olmak; Aksoylarla Eğitim ve Yaşam Ortamını Paylaşmak", "Bilime Adanmışlık", "Kedi, Güneş ve Ben", "Mektuplarıyla Erdem Aksoy", "Erdem, Yeri Dolduramaz Bir Kişiliktir", "Onların Öğrencisi Olmaktan Gurur Duyuyorum", "Farklı Kişiliklerine Rağmen Uyum İçinde Çalıştılar", "Aksoylara 'Aksaygılarla'", "Unutulmaz Aksoy Çifti İçin", "Bir Bilim İnsanın Sorumluluğu, Her Şeyden Önce Özgürlüğünü Korumak, Ondan Ödün Vermemektir", "Bölüşülen Sevgi Azalır mı?", "Aksoylarla; Mimarlık Eğitiminde ve Bilimde Kısa Bir Yolculuk" başlıklarıyla buluşan metinlerindeki anlatımlar ve o yılları, günleri ve anıları sergiler, saklar, korur ve onları yaşatan en önemli güçlendirici araçlardan biri olan fotoğraflar çoğu metni renklendirir. Ayrıca bölüm, KTÜ'de eğitime başladığı yıldan 1982 yılına kadar geçen süredeki Aksoyların, meslektaşları ve öğrencileriyle çektiikleri fotoğrafların sergilenmesiyle sonlanır.

Aksoyların KTÜ Sonrası Dönemi'nin konu alındığı üçüncü alt bölümde KTÜ'den ayrılışlarından sonraki yaşamları ve mesleki etkinliklerine değinilmekte; bunlarla ilgili anılar, ayrıca onların yüzleştiği hayatı derecede yıkıcı durumlar ve Aksoyların bunlarla başa çıkma çabaları, öğrencileri, hâlâ iletişimde ve yakın oldukları arkadaş ve dostlarının hafızasına kazınmış derin izler üzerinden ele alınır.

Dinleyicilerden Anılar ve Yorumlar'in oluşturduğu dördüncü alt başlık, anma toplantısı sırasında salondan yapılan Aksoylarla ilgili anı esaslı paylaşımların konuşmacılar

tarafından metne dönüştürülmesiyle oluşmuştur. Bunu izleyen KTÜ'deki öğrencilik hayatı ile ilgili resim sayfaları ayrıca bir görsel şölen sunar.

Aksoylar Hakkında Yazılanlar'in yer aldığı ikinci bölümde, onlar hakkında Oya Yağmur Aksoy, Ayda Arel, Oktay Ekinci, Şengül Öymen Gür, Sümer Gürel, Bozkurt Güvenç, Doğan Kuban, Haldun Özen, Şükran Somer, Orhan Şahinler tarafından kaleme alınan "Orada", "Cesaret Ananın Ölümü", "Erdem Aksoy'un Soruları", "Rahat Uyuyun... Gönüller Ölmez", Sayın Prof. Dr. Erdem Aksoy'a Son Mektup", "Sınıf Arkadaşım Erdem Aksoy", "Erdem ve Özgönül Aksoylar", "Erdem ve Özgönül Aksoy: Anadolu'da Eğitim Kahramanları", "Erdem Aksoy: Sessizliğin Dirayeti", "12 Eylül Kurbanı İki Bilim İnsanı: Erdem ve Özgönül Aksoy Çifti", "Erdem Bey ve Özgönül Hanımefendi'nin Anısına" başlıklı yazılar ve bölüm sonunda KTÜ Kampüsü ve KTÜ İnşaat-Mimarlık Fakültesi bünyesindeki Mimarlık Bölümü'ne ve sonrasında Mimarlık Fakültesi'ne dönüşümüne ait dünden bugüne fotoğrafların yer aldığı sayfalar da okuyucuyla buluşur.

Aksoyların Yazdıkları, Çizdikleri'nin yer aldığı üçüncü bölümde Özgönül ve Erdem Aksoy'un yazdıkları, yayınladıkları, yayın alanına katkıları, projeleri, ödülleri, mimarlık eğitimine ve araştırmalarına getirdikleri yenilikler ve yenilikçi öneriler, verdikleri derslerle birlikte kısa biyografileri verilmektedir. Bu bölüm ve Aksoylar kitabı, yazdıkları mektuplar ile devam ederken yaşam öyküleriyle sonlanır.

Aksoylar Kitabı: Monografik Bir Çalışma

Aksoyları anlatan bu kitap "KTÜ'nün Kuruluş Yıllarında Eğitim Adanmış Bir Yaşam İki Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AKSOY" adı ile monografik bir çalışma olarak de-

ğerlendirilebilecek kapsamlı ve adı ile uyumlu bir yayın olarak hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Kitabın kapsamı Aksoylar olarak belirlenmiş ve onların yaşamına ve ürettiklerine odaklanmıştır. İki editörü ve çok yazarlı bir çalışma olan bu yayının içeriği net bir kronoloji izleyen dönemsel düzenleme, kurgulama kapsamında; bölüm ve alt başlıklar diziliminde bir bütün oluşturan; hayatlarına dair tüm evrelerin belgelerle birlikte anlamlı bir sistematik içinde yer aldığı oldukça kapsamlı bir inceleme ve anlatımla ele alınmıştır.

Kitapta öne çıkan konulara kısaca tekrar değinmek gerekirse, çalışma üç temel bölümde ele alınmış, tematik ve yönlendirici bir kurgu ile çalışılmıştır. Kitap, Aksoyların eğitim ve mesleki alanda, farklı ortamlarda yollarının kesiştiği, farklı altyapılara sahip kişiler tarafından kaleme alınan metinler ve gerek metin içinde gerekse bölüm aralarında yer alan fotoğraflardan ve belgelerden oluşmaktadır. Böylece bir taraftan onları ve hayatlarını çok yönlü olarak anlatırken; diğer taraftan meslek yaşamlarında üstlendikleri roller üzerinden mimarlık mesleğine, mimarlık eğitimine katkıları, idealist yaklaşımli akademik yaşantıları ve hayata bakışları ile buldukları kentle kurulan anlamlı ve güçlü bağlar hakkında bilgi verir; ve zamanın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısına dair ipuçlarını içerir.

Editöryal Sürece İlişkin...

Kitabın editörleri Türkan Ulusu Uraz ve Ahsen Özsoy, uzun bir sürece yayılan yayın hazırlığı döneminde yüksek bir sorumluluk ve vefa duygusuyla çalışmışlar ve çoklu geri dönüşlerle eksiksiz, gerçekçi ve yansız bir çalışma gerçekleştirme anlayışıyla kitabı yayına hazırlamayı amaçlamışlar ve bunu gerçekleştirmişlerdir. Kitapta yer

alan bilgi ve belgelere ait, eksik gör-
dükleri veya bilinmeyen, hatta ulaşıl-
ması güç detayları da titizlikle araştırıp
tamamlamışlardır. Bu kitaptaki öznel
tutumları da Aksoylar ile yaşadıklarını,
tanık olduklarını ve bu tanıklığın izlerini
yansıtmaktadır. Sonuçta 424 sayfa,
adına, amacına uygun, kapsamlı ve
bazı sebeplere bağlı olarak biraz ge-
cikse de profesyonel bir şekilde yöne-
tilmiş kaliteli bir yayın olarak değerlen-
dirilebilen bir ürün ortaya çıkarmada
etkin roller üstlenmişlerdir.

MimED Unutulmayanlar Dizisi 01,
Mimarlık Eğitimi Derneği ve YEM Yayın
işbirliğiyle yayın dünyasına kazandırılan
bu eser, mimarlık eğitimi kurumları ve
eğitimcilerle ilgili bir geleneğin oluşturu-
lması ve Türkiye’de mimarlık eğitimi
tarihinin yazılması adına asli bir görevi
de yerine getirmiş olmaktadır; artık bu
geleneğin sürdürülebilirliğinin sağ-
lanmasında kurumlara önemli görev
düşmektedir. MimED Yönetim Kurulu
Başkanı Ahsen Özsoy’un anlatımında
açıklama bulunduğu üzere:

“Mimarlık Eğitimi Derneği (MimED),
Yönetim Kurulu’nun 17 Ocak 2012
tarihli toplantısında ‘Unutulmayanlar’

*temalı bir toplantı dizisinin düzenlen-
mesine ve bu etkinliğin ilk konukları-
nın, iki değerli bilim insanı ve eğitimci
Prof. Dr. Özgönül ve Erdem Aksoy
olmasına karar verildi.”*

Sonuçta;

*“Mükemmeli ararken bunu et-
raflarına da hissettiren ama baskı da
yaratmayan, bu iki özel insan ken-
dilerine ait, taklit edilmesi olanaksız
üsluplarıyla hem örnek olma hem
de yeniyi aramada herkesin kendisi
olmasını özendirme yönünde etkili
oluyorlardı...” Gülsün Sağlamer*

**“KTÜ’nün Kuruluş Yıllarında
Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki
Mimar: ÖZGÖNÜL-ERDEM AK-
SOY”** kitabı Aksoyların yaşam öy-
küsüne tanıklık etmiş ve onlarla farklı
yıllar, farklı ortam ve farklı yaşam di-
limlerindeki birliktelikleri, paylaşımları
yaşamış kişilerin, anlatımı ve bunların
belgelenmesi ürünüdür. Onları anla-
ma ve anlatmaya, tanımaya ve ta-
nıtmaya yönelik edinilen tüm bilgi ve
belgeleri akıcı, doğru bir kurgu içinde
ele alan bu kitabın yayınlanmış olma-
sı önemli ve kıymetli bir akademik ve
mesleki görev ve sorumluluktur. Çok

yönlü ele alınan ve çok yönlü yararlar
getirecek pek çok şeye ışık tutma
potansiyelini taşıyan boyutlarıyla ha-
zırlanan, Aksoyların örnek hayatlarını
ele alan bu kitap, örnek bir çalışma,
önemli bir kaynak eser olarak yayın
dünyasına kazandırılmıştır.

Kuşkusuz bir kaynak ve örnek
yayın olarak mimarlık eğitimi yazını-
nda özel yerini alacaktır.

Onlarla, yeni bir eğitim ve ya-
şam ortamının tasarımında, ilklere
dört yıllık eğitim-öğretim programına
geçiş ve yüksek lisans programının
oluşturulması-gerçekleştirilmesinde,
orada (KTÜ’de) olduğum, öğrenci-
lik ve asistanlık yaşantım içerisinde
Aksoylarla eğitim ve yaşam ortamını
paylaşma şansını bulduğum ve bana
akademik hayatımın yanında tüm ha-
yatımda da ışık oldukları her şey için
onları bir kez daha saygı, sevgi ve
özlemle anıyorum.

Ed.: Özsoy A, Uraz Ulusu T.

*KTÜ’nün Kuruluş Yıllarında Mimarlık
Eğitime Adanmış Bir Yaşam İki
Mimar: ÖZGÖNÜL – ERDEM AKSOY.
İstanbul: YEM Yayın; 2024. 424 sayfa,
9786257008662*

Homopoliticus: Devrimci Bir Praksis Sürecinde Mekân-Politik ve Öznesine Dair Denemeler

Bülent Batuman

Doç. Dr., Bilkent Üniversitesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Güven Arif Sargın’ın *Homopoli-
ticus: Devrimci Bir Praksis Sürecin-
de Mekân-politik ve Öznesine Dair
Denemeler* başlıklı kitabı, yazarın
son 25 yılda ürettiği deneme nite-
liğindeki metinleri bir araya getiriyor.
Bu metinler, en geniş çerçeveye
söylemek gerekirse, mimarlık ve
politika üzerine.

Mimarlık ve politika ilişkisi 20.
yüzyıl başlarından beri özgül bir tar-
tışma konusu olageldi. Bu durum ne
bu ilişkinin sürekli merak uyandırdığı
ne de bu tartışmanın aynı çerçevede
devam ettiği anlamına geliyor. Aksine,
hem bu konunun popüler olduğu ve
gündemden düştüğü dönemler oldu,
hem de her (yeniden) gündeme ge-

lişinde tartışmanın odağı farklılaştı.
Homopoliticus’u okumanın bir izleği
bu olabilir kanımca. Kitap, bir yanıyla
tam da bu tartışmayı yansıtıyor zira.
Son 25 yılda küresel ölçekte yaşa-
nan gelişmelerin mimarlık alanına
etkileri ve mimarlık alanının bu ge-
lişmelere verdiği tepkilerle etkileşen
metinler, söz konusu olan. Uluslara-

rası tartışmaları, literatürü ve teoriyi yakından izleyen ve bunlara özgün katkı sunan metinler.

Ama böyle sunulduğunda, kitabın -ve içerdiği metinlerin- bağlamsız ve daha çok kuramsal bir içeriğe sahip olduğu yanlışına düşülebilir. Oysa elimizdeki çalışma, yukarıda ifade ettiğim katkıyı üretirken, bunu son derece *bağlama gömülü* bir biçimde yapıyor. Kitabın her sayfasında, yapılan tartışmanın tam da Türkiye'nin son 25 yılında kentler, yapı çevre ve mimarlık adına tartışılmış ne varsa bunlar üzerinden yapıldığı fark ediliyor. Öyleyse yazarın maharetle yaptığı işlerden birinin bu olduğunu tespit etmek gerek: küresel tartışmalarla yerel gündem konuları arasında sürekli bir ilişki içinde akıl yürütmek.

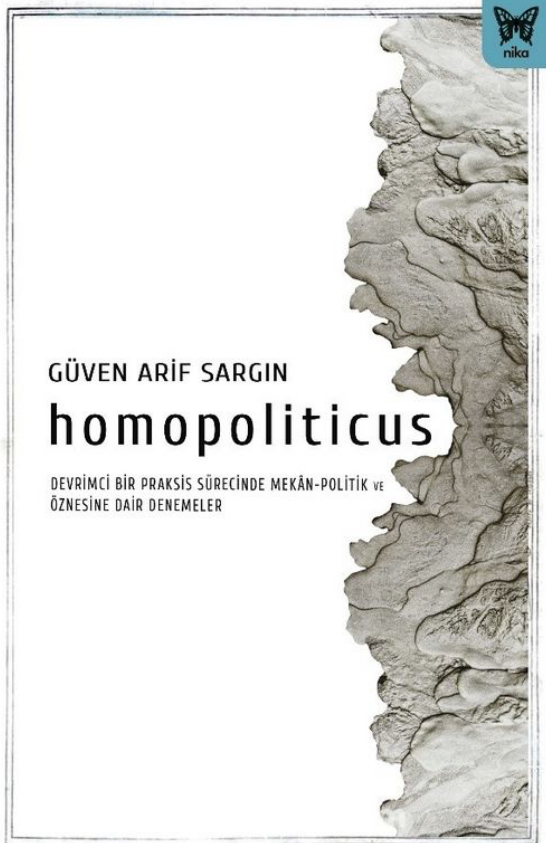
Yine başta çizdiğim çerçeve, kitabın, çeyrek yüzyıllık bu süreçte yapılan tartışmaları *izlediği* izlenimini verebilir. Burada izlemekten kastım, bu tartışmalardan pasif biçimde etkilenmek, tartışma çerçevelerini benimsemek. Oysa bu açıdan da kitaptaki metinler, söz konusu tartışmalara dair net bir pozisyonu yansıtıyor ve bu tartışmalara katkı sunarken yapılan sorgulamaların (ve öz-sorgulamaların) hepsi belli bir kuramsal çerçeveden yapıyor. 19. Yüzyıldan bugüne belli bir süreklilik içinde gelişen Marksist literatürün tanımladığı bir çerçeve bu. Yazar, böyle bir çerçeve içinde yaptığının "sistemli bir akıl yürütme" olduğunu daha kitabın başında vurguluyor. Amaçladığı "mekân-politik" bir söylemin inşasına katkı vermek. Kitabın başarıyla yaptığını işlerden bir diğeri de bu: kente, mekâna, mimara ve mimarlığa dair hem yeni bir şeyler söylemek hem de bunu savrulmadan, perspektifini kaybetmeden yapmak.

Kitabın takdire şayan biçimde yaptığı üçüncü şey ise, içeriğinden çok biçimine ilişkin. 25 yıl içinde üretilmiş metinleri, sorunsallarını silikleştirmeden yeni ve bütünsel bir metin içinde eritmek oldukça zorlu bir iş. Dahası, böyle bir tutum, kaybolmaya yüz tutmuş, zamanla *yarışmayan* bir zanaatkar titizliğini gerektiriyor. Nitekim, mevcut metinlerden kitabın üretilmesi, başlı başına birkaç yıla yayılmış bir süreç olmuş.

Metinlerin "kendi sorunsallarını silikleştirmeden" dedim; gerçekten de üç kısma ayrılan kitap hem yazarın bu 25 yıl içinde ilgi odağının hareketini gözle görünür hale getiriyor, hem de her bölümün odağına aldığı kavramlara ilişkin zihinsel gelişimini. Kitabın "PRAKSİS I: Kent, Ka-

musal Alan, Doğa" başlıklı ilk kısmı, Sargın'ın doktora tezi ile başlayan çevre/ doğa üzerine kafa yorusunun, AKP dönemi kentleşmesinin önüne koyduğu kent problematiğine doğru uzanışını somutluyor. "PRAKSİS II: Modernizm, İdeoloji ve Özne, Kamusal Tahayyüller" başlıklı ikinci kısım, iki temel probleme odaklanıyor. Bunlardan ilki, Marksizm'de ısrar ederken Modernizme dair eleştirileri reddetmeyen bir tavır geliştirmenin yol ve yöntemi üzerine. İkinci problem ise, "yaratıcı özne" mimar mitine karşı devrimci özne(lik)lerin imkânına dair. "PRAKSİS III: Program, Toplumcu Fayda ve Etik" başlıklı üçüncü kısım ise, bir önceki kısımda kavramsallaşan *homopoliticusun* (politik-özne'nin) örgütlenme ve eyleme biçimlerini araştırıyor. Mikro-siyasetin, kolektivitinin, karşı-hegemonyanın güncel olasılık ve biçimlerini tartışıyor.

25 yıla yayılan metinler söz konusu olduğu için, kitabın kendisinin de bir zamansal boyutu olduğundan söz etmek mümkün. Bu metinlerin içinde üretildiği tarihsel çerçeve, nesnel koşullarıyla AKP döneminin kentleşme politikalarına ve aynı dönemin giderek otoriterleşen siyasal iklimine denk geliyor. Fakat, bir de bu üretimin öznel koşulları söz konusu. Sargın, bu 25 yıllık dönemde, kitapta da yer yer dikkat çektiği gibi, belli bir kurumsal-coğrafi çerçeve içinde bulundu. Metinlerin tümünün, ODTÜ Mimarlık Fakültesinde -halen sürdürdüğü- öğretim üyesi (özne-) pozisyonuyla belirlendiğini söylemek yanlış olmaz. Bir yandan kendi entelektüel faaliyetini sürdürürken, bir yandan da tam da kavramlaştırma-ya çalıştığı şekilde bir *homopoliticus* olarak akademi içinde öğrenciler ve genç kuşak araştırmacılar için bir

çekim noktası haline geldi. Böylelikle kendi entelektüel praksişi yanında böyle bir kitlenin üretimine de katkı yapmış oldu. Buna bir de, Sargın'ın Mimarlar Odası ile etkileşimini eklemek gerekir. Zira kendisi Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu ve Merkez Yönetim Kurulu başta olmak üzere odanın çeşitli organlarında

görev yaptı, katkı sundu. Öyleyse kitabı oluşturan metinleri, bir yandan yazarın da (politik özne, mimar-özne, akademisyen-özne, vb. olarak) özneleşme sürecinin mecrası olarak görmek mümkün ve öğretici. Öğretici, zira, *homopliticusun* ancak iki boyutuyla diyalektik bütünlük arz eden bir inşa sürecinin ürünü olabileceğini

somutluyor: (kurumsal ve toplumsal) özneler-arası etkileşimlere açık ve fakat kararlı politik pozisyonundan taviz vermeyen bir varoluşla.

Sargın G. A., *Homopoliticus: Devrimci Bir Praksis Sürecinde Mekân- Politik ve Öznesine Dair Denemeler*
Ankara: Nika Yayınevi; 2024. 338 sayfa,
9786256520370.

Prof. Dr. Bülent Özer'e Armağan Çağdaş Mimarlık ve Sanat

Haluk Uluşan

Dr. Öğretim Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Türkiye'de mimarlık tarihi disiplininin önde gelen isimlerinden biri olan Prof. Dr. Y. Müh. Mimar Bülent Özer'i 2016 yılının Haziran ayında yitirdik. 2017 yılından bu yana her yıl Özer'in anısına gerçekleştirilen "Çağdaş Mimarlık ve Sanat" sempozyumu, geçtiğimiz ay MSGSÜ Mimarlık Tarihi öğretim üyesi Prof. Dr. Ebru Özeke Tökmeci editörlüğünde YEM Yayınevi'nden yayımlanan ve sempozyum ile aynı ismi taşıyan bir kitap ile taçlandırılmış oldu.

Bülent Özer'in Türk mimarlık tarihi disiplinine yaptığı en büyük katkı, kendi penceresinden geliştirdiği metodolojik yaklaşım olmuştur. Bu görüşlerin mimarlık eğitimindeki nüvesini Bauhaus ekolüyle yakın akrabalık taşıyan temel tasarım dersleri (Vorkurse) oluşturmuştur. Uzun bir dönemi kapsayan akademik yaşamı boyunca kültür, sanat ve mimarlık alanında sayısız yayın üretmiştir. Metinlerinde tarihsellik, geleneksellik ve modernlik üçgenine odaklanırken, dönemin mimarlık yapıtlarına kültür ve üslup üzerinden kendisine özgü

yorumlar getirmiştir. Özer'in yılmadan savunmayı sürdürdüğü modern mimarlık anlayışı, onun özü itibarıyla eklektisizmi (kendi yorumuyla her türlü tarihsel bulaşmayı) reddeden tavizsiz bakışına dayanır. Kültürü bireyin kendi toplumsal konumunu üretmesinde en önemli araç olarak görürken, toplumun bireyden kolektif bütüne doğru bilgi zenginliği yoluyla daha yaratıcı hale getirilmesi gerektiğini savunmuştur. Duyusal simge olarak sanat, onun dağarcığında zirve noktasını mekân yaratan mimarlıkla bulur ve kaçınılmaz olarak toplumla organik bir bağ kurar. Sanat tarihi ve kuramı, mesleki temel eğitim ile mimarlık kuramına odaklanan metinleri özü itibarıyla bu bağın izini süren arayışının ürünleri olmuştur.

Çağdaş Sanat ve Mimarlık kitabı üç ana bölümden oluşuyor. Özer'in yaklaşımı ve akademik hayatı kendisinin eşi ve İTÜ Mimarlık Tarihi öğretim üyesi Prof. Dr. Filiz Özer ile kitabın okuyucuyla buluşmasını sağlayan editor Prof. Dr. Ebru Özeke Tökmeci'nin sunuş yazılarında özet-

lenmiştir. Kitabın ilk kısmını Özer'in "2000 Yılına Doğru Sanat Kavramının Tanımı ve Kapsamı", "Mimaride Dizaynlama Yöntemleri Üzerine Bir Sistem Önerisi", "Cami Mimarisinde Çoğulculuğun Temsilcisi Olarak Mi-

mar Sinan", "Postmodernizme Sınıflandırıcı Bir Bakış", "Bruno Taut: Kişiliği ve Boğaziçi'ndeki Bir Evi Üzerine", ve "Celâl Esat Arseven" başlıklarını taşıyan beş adet seçme makalesi oluşturuyor. Kitabın ikinci ve üçüncü

kısımları 2017'den günümüze gerçekleşen sempozyum çalışmaları içerisinden sırasıyla "Eski-Yeni İlişkileri" ile "Teknoloji ve Sanat" konularına odaklanan bildiri ve makalelerden oluşuyor. Dördüncü ve son kısım ise

bu metinler ışığında kaleme alınmış anma yazılarını içeriyor.

Ed.: Özke Tökmeci E., Çağdaş Mimarlık ve Sanat - Prof.Dr. Bülent Özer'e Armağan. İstanbul: Yem Yayın; 2024. 344 sayfa, 9786257008921

İstanbul'daki Bizans Kalıntılarının Mimari Anlatımı – Sur İçindeki Kazılar ve Yüzey Araştırmaları (1927-2021)

Bilge Ar

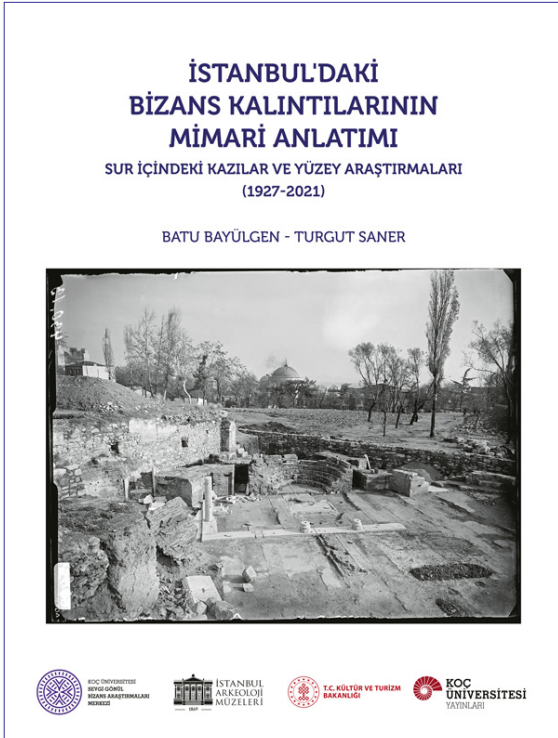
Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

İstanbul sur içindeki Bizans dönemine ait mimari kalıntılara dair alan ile ilgili araştırmacıların uzun süredir beklediği, şehrin kentsel arkeolojisi için kapsamlı bir referans kaynak oluşturacak "İstanbul'da Bizans Kalıntılarının Mimari Anlatımı - Sur İçindeki Kazılar ve Yüzey Araştırmaları (1927-2021, Batu Bayülgen-Turgut

Saner)¹ başlıklı çalışma geçtiğimiz yıl içinde yayınlandı. Kitap iki dilde Türkçe ve İngilizce (*Architectural Description of Byzantine Remains in Istanbul: Excavations and Surveys in the City within the Walls (1927-2021)* ISBN: 9786259433493) olarak ayrı ciltler halinde basıldı.

İstanbul'un Bizans devrine ait mimari topoğrafyasını konu alan şimdiye kadarki literatürün hemen hemen bütününde, belli başlı anıtlara ve 1970'lere kadar yürütülmüş geniş çaplı yüzey araştırmalarında tespit edilip kazılarla ortaya çıkarılan anıtsal yapı öbeklerine odaklanan bir yaklaşım bulunmakta. İstanbul'un karmaşık yerleşim tarihi ile ilgili geçmişe dair kapsamlı rekonstrüksiyonların yapılması ise hem arkeolojik verinin azlığından hem de hemen hemen tüm araştırmacıların odaklandığı belli başlı metinlerin yetersiz kalmasından dolayı oldukça zordur. Yerleşimin sürekli katmanlar şeklinde devam ettiği şehirde özellikle 1960'ların başından beri artan yapılaşma ve daha sonraki on yıllarda sayıları artan büyük ölçekli projeler pek çoğu tanımlanamayan anonim tabir edilebilecek çok sayıda küçük çaplı bağımsız arkeolojik

kalıntının da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlar sistematik olarak yayınlanamamış dolayısıyla kentsel ölçekteki değerlendirmelere dahil edilememiş durumdadırlar. Tekil olarak ele alındıklarında bir bağlama oturtulamayan bu kalıntıların yayınlarla paylaşıp bütüncül olarak değerlendirmelerine olanak sağlanması, mevcut kaynaklar içinde kısıtlı kalmış araştırmacıların kentin tarihi katmanları, yol ağları ve kentsel alanın geçmiş kullanımları ile ilgili yeni sonuçlara ulaşmasına imkân verebilecek yegâne yol gibi görünüyor. Tespit edilebildiği kadarıyla, büyük ölçüde kurtarma kazıları ile belgelenen, belgeleme sonrası pek çoğu toprak altında kalarak, yeni projeler için tahrip edilerek ve/veya üzerlerine gelen modern yapıların altında kalarak bugün ulaşılmaz hale gelen bu kalıntılara dair bulgular İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından kayıt altına alınmış ve arşivlenmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzelerinin de desteği ile müze arşivlerinde çalışma olanığı bulan ve her ikisi de mimarlık tarihçisi olan Batu Bayülgen ve Turgut Saner büyük çoğunluğu daha önce yayınlanmamış olan bu belgeleri uzun ve meşakkatli bir süreç sonunda bir araya getirmiş, değerlen-

dirmiş ve bu yeni yayın vesilesiyle araştırmacılar ile buluşturmuştur.

Başlıca kaynağını İstanbul Arkeoloji Müzeleri arşivindeki belgelerin oluşturduğu yayının hazırlanmasında daha önce literatüre girmemiş yüzlerce kazı dosyasındaki çizim, görsel malzeme ve raporlar incelenmiş, dijitalleştirilmiş, İstanbul sur içinde farklı kurumlarca gerçekleştirilmiş arkeolojik kazılara dair yayın ve bulguların da dahil edildiği bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir. İlgili yayın ve belgelerden tespit edilen yapı ve yapı kalıntılarının titizlikle hazırlanmış bir dizi plan çizimi güncel kadastral haritalarla karşılaştırılarak sunulmuş ve bunlara dair son derece detaylı deskripsiyon metinleri hazırlanmıştır. Yayın bir karton kutu içinde iki ayrı kısımdan oluşmakta, bunlardan biri metinlerin yer aldığı cildi oluştururken diğeri 44 adet içeriklerine göre farklı ölçeklerde hazırlanmış plan çizimini içermektedir.

Yayının metinlere ayrılmış olan cildi, biri İstanbul sur içindeki arkeolojik araştırmaların tarihi, diğeri arkeolojik mimari kalıntıların tanımlanmasına ayrılmış olan iki ana bölüme ayrılmıştır. İlk kısımda yer alan giriş bölümünde (Bölüm 1) İstanbul'un Bizans dönemi üzerine arkeolojik araştırmaların tarihi özet bir şekilde ele alınmış, seçilmiş başlıca yayınlara değinilmiştir. Önceki yayınların aksine bir anıt kataloğu gibi ele alınmayan ve müze arşivlerindeki belgele-re dayanan bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, üzerlerine pek çok yayın bulunan ve arkeolojik kazılara konu olmamış pek çoğu ayakta anıt ile ilgili maddeler yer almazken bunların bahsi giriş bölümünde bulunmaktadır. İlgili yapılar ayrıca ikinci ciltte planlar üzerinde revize edilmiş planları ile işlenmiş bulunmaktadır.

İlk kısmın içeriği 1927-1974 tarih aralığında yabancı kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmüş veya desteklenmiş arkeolojik çalışmaların özet bir şekilde tanıtıldığı bölümle devam etmektedir (Bölüm 2). İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından yürütülmüş veya kontrolü yapılmış olan büyük ölçekli kazı çalışmaları ise ayrı bir başlık altında ele alınmış ve bunların tarihinin anlatıldığı metin ilk kısmın üçüncü alt başlığını oluşturmuştur (Bölüm 3). Kitabın ana gövdesini oluşturan ikinci kısım büyük ölçüde arkeolojik kalıntıların detaylı mimari deskripsiyonlarına ayrılmıştır. Bu kısım üç başlık altında düzenlenmiş, birinci başlık altında (Bölüm 4) beşinci yüzyıla ait birincil kaynak *Notitia'da* yer alan numaralandırma baz alınarak sur içi bölgeleri tanımlanmış, yayının diğer kısımlarındaki planlarda ve tanımlaması yapılan mimari kalıntıların konumlandırılmasında bu sistem kullanılmıştır. Büyük ölçekli kazılar hariç anıtlardan ziyade anonim tabir edilebilecek bağımsız ve küçük ölçekli mimari buluntular üzerine odaklanan içeriğinin doğası gereği yayında, içindikiler veya endeks gibi araçları kullanarak tarama yapmak pek kullanışlı değil. Bu açıdan numaralandırılmış bölgeler ve buluntuların konumları araştırmacıya referans olacak şekilde düzenlenmiş. Ayrıca buluntu adları yerine endeks kısmında sokak isimleri gibi konuma dair bilgiler yönlendirici olarak sunulmuş. Yayının ikinci kısmı literatürde yer aldıkları ölçüde kalıntıları inceledikten sonra (Bölüm 5) üçüncü bir alt başlıkla kitabın kullanıcıını İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nce belgelenmiş ve arşivlenmiş kalıntıların son derece detaylı deskripsiyonları ile buluşturuyor (Bölüm 6). Kitabın giriş bölümlerinde de değinildiği üzere 5. ve 6. bölüm-

lerin içeriği sadece tanımları içeriyor ve özellikle sunulan materyale dair yorumlamaları içermediği belirtilmiştir. Bazı belli başlı kalıntılara ait geniş bir zaman dilimi içinde yürütülmüş alan çalışmalarına dair yorumlara ise 2. ve 3. bölümlerde yer verilmiş. Birinci cilt Sergius ve Bacchus kilise yapısı üzerine Bayülgen'in kendi mimari araştırma bulgularını paylaştığı bir ek ile sonlanmakta.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri belgeleri içerisinde yer alan planlar Bayülgen tarafından revize edilip dijital ortama aktarılmış ve 2006 kadastral planı üzerine işlenmiş. Çizimlerin hazırlanma süreci ile ilgili detaylı bilgiye kitapta yer verilmekte. Yayın için yeniden çizilen planların doğrudan kopyalanmak yerine, önceki yayın ve raporlarda yer alan boyut ve ölçüler, ayrıca kesit çizimleri dikkate alınmak suretiyle tamamen yeniden oluşturulduğu, bu süreç içinde kullanılan yöntemler ve karşılaşılan zorluklarla birlikte aktarılmakta. Son derece titiz bir şekilde hazırlanmış olan bu çizimler yayının en önemli katkıları arasında sayılmalıdır. Antik bölge sınırlarını gösteren plan 1/40000, sur içi kent planını içeren plan (Plan 1) 1/10000, bölgeleri içeren Plan 2 ve 7 arasındaki paftalar 1/2000, bölge planları içinde yakın bakışlar ve yapılar (Plan 13,30, 32, 33, 43) 1/1000, daha detaylı çizimler içeren üç örnek (Plan 9, 12, 44) ve bazı döşeme bezemesi içeren planlar 1/200, diğer tüm planlar ise 1/500 ölçek ile hazırlanmıştır.

Yayının başlığında da belirtildiği üzere yazarlar bu çalışma ile İstanbul sur içindeki Bizans dönemine ait yapı kalıntılarının mimari tanımlarına odaklanmakta. Yayının giriş bölümlerinde ve ilgili diğer bölümlerde

müze arşivlerindeki malzemenin değerlendirilmesi ile ilgili karşılaşılan zorluklar ve değerlendirme için benimsenen yaklaşım açıklanmakta. Tüm arkeolojik verinin derlenmesindeki en büyük zorluk kalıntıların ve kazıların niteliği ile ilişkilendirilmiş, kalıntıların çoğunun sadece fotoğraf ile 1970 öncesi örneklerin ise yalnızca bir kısmının çizimlerle birlikte sunulan kısa raporlar aracılığı ile sunulduğu aktarılmış. Ayrıca söz konusu kalıntıların çoğu ya kaybolmuş ya da ortaya çıkarılmalarında etkili olan modern binaların altında kalmış olduğundan günümüzde gözlemlenememekte. Bu nedenle, yazarlar bu yayın için tamamen müzedeki ve literatürdeki malzemelere odaklanan bir yaklaşım benimsediklerini ve yine aynı nedenlerle, yayınlanmamış kazılar ile ilgili olarak, dönem veya işleve ilişkin yorum ve gözlemlerini dahil etmediklerini ve yalnızca arkeolojik malzemenin tanımlamasını yapmaya odaklandıklarını belirtmişlerdir. Yayının kapsamını tarihi-mimari araştırmalar değil arkeolojik kazılardan edinilen bilgilerin oluşturduğu da giriş bölümlerinde vurgulanmış. Yazarların belirledikleri bu yaklaşım ve deskripsiyonların son derece titiz ve detaylı niteliği, yayının hedef kitlesini de konunun doğrudan uzmanlarına odaklayacak biçimde şekillendirmiş.

Farklı yapı ve yapı gruplarına ait oldukça kalabalık bir mimari kalıntılar listesi sunmakla birlikte yayın önceki araştırmalar gibi bir İstanbul Bizans anıtları kataloğu iddiası taşımıyor. Giriş bölümünde İstanbul'un Bizans devri mimari topoğrafyası ile ilgili önceki seçme kaynaklar tanımlanırken Müller-Wiener'in *Bildlexicon zur Topographie Istanbul* adlı çok bilinen eseri üzerinde özellikle durul-

muş. Ancak burada eser bir model olarak değil, Bayülgen ve Saner'in yayınının içeriğinden farklılaştığı yönleri vurgulanarak ele alınmış. Doğası gereği başlıca anıtlara odaklanan eser içinde "anonim" tabir edilen pek az madde bulunuyor ve bunlar da literatürde bir nebze yer bulabilmiş olan örnekler. *Bildlexicon*'un kullanıcı kitlesi de oldukça geniş. Anıtlar mümkün olduğunca plan çizimleri ve kronolojik katmanları dikkate alınarak düzenlenmiş maddeler halinde verilmekte ve ayrıca eserin en büyük faydalarından biri her maddenin sonunda çok kapsamlı kaynakça bilgilerinin verilmiş olması. Bayülgen ve Saner'in detaylı deskripsiyonlar ve çizimler ile paylaştıkları maddelerin büyük çoğunluğu ise literatürde ilk defa yer almakta ve bu yeni referans kitap ile, gelecekteki pek çok çalışmayı tetikleyecek bilgiler konunun uzmanlarının inceleme ve yorumlarına sunulmakta. Dolayısıyla yayının kaynakçasının özlü seçilmiş bir liste olduğu fark edilir. Sadece çalışmanın asıl meselelerine doğrudan cevap veren ve özellikle arkeolojik kazılara yönelik kaynaklara yer verilmekte, bu seçim giriş bölümlerinde belirtilmektedir. Ele alınan bazı yapı kalıntıları ve buldukları bölgelere değinen başka güncel yayınlar bulunmakla birlikte (sosyal topoğrafya, tarihi arka plan, işlevlendirme tartışmaları vb.) bunlar, kitabın hedeflediği plan çizimleri ve teknik mimari tanımlara katkı sunmadığı sürece kapsam dışı bırakılmıştır.

Bizans mimarlık tarihi alanında çalışırken yapıları anlamak için kullandığımız araçlar, bugünkü mimari üretimlerimizde de baskın olan iki boyutlu analitik bakış ve bunların Bizans mimarisi ve yerleşimleri üzerine kavrayışımızda oluşturduğu problem-

leri bir süredir tartışmaktayız. Özellikle Orta ve Geç döneme tarihlenen yapılar için Bizanslı yapı ustalarının tasarım ve inşa sürecinde muhtemelen bizim bugün yapıları çalışmak için kullandığımız iki boyutlu araçları kullanmadıklarını düşünen araştırmacı sayısı da giderek artmakta. Bizans mimarlığını ele alan kitaplardaki şematik çizimler bu açıdan oldukça yanıltıcı olabiliyor. Zira aynı yapılar bugünün teknikleri ile belgelendiklerinde, örneğin 90 derecelik açılarla idealize olarak üretilen "referans" çizimlerin sayısı şaşırtıcı biçimde fazla. Tasarım kararlarının doğrudan yerinde verildiği canlı inşa süreci ile ilgili son yıllarda yapılan araştırmalarda ilk bakışta bir anormallik veya bozukluk olarak görebileceğimiz bir açı farkının veya pencere açıklıklarındaki bir amorfliğin mekanın doğal ışığı kullanımı ile ilgili özel bir karar olabileceğini ortaya koyan çalışmalar var. Bizans mimarisi için bu önemli nüansların idrakı detaya odaklanan çalışmalarla mümkün. Bu sebeple de titiz belgeleme çalışmaları ve doğru çizimler, kavrayışımız için son derece önemli. Kent ölçeğinde de İstanbul sur içinin ortaçağ katmanına dair yol ağları ve kentsel alanların kullanımına dair burada sunulan kalıntıların sağlayacakları ipuçları ancak doğru çizimlerle mümkün olabilir. Hatalı yerleştirilen bir yapı grubu, muhtemel yol aksları, sokak ağlarının belirlenmesi gibi konularda çok yanlış yönlenebilir. Gelecekte daha farklı gösterim yöntemlerine de ihtiyacımız olmakla birlikte bugün ortak bir dil olarak mevcut iki boyutlu gösterimlere tabiyiz. Bu yayın ele aldığı yapı ve yapı grubu kalıntıları için bu ihtiyacı en titiz şekilde karşılıyor. İlk defa paylaşılan kalıntılar haricinde daha önceki yayınlarda yer verilmiş plan çizimleri de boyut ve ölçek verilerinin kontrolü sağlanarak revize

edilmiş ve güncellenmiş. Bu halleriyle planda yer alan herhangi bir yapı ile ilgili çalışacak araştırmacı için güvenilir bir referans sunuyor.

Doğrudan konunun uzmanlarına yönelik olarak hazırlanmış içeriği, titiz plan çizimleri ve yapı kalıntılarının detaylı deskripsiyonları ile bu yayının önemli bir referans kaynak teşkil etmekte. Pek çoğu ilk defa bu kitap ile yayınlanan verilerin araştırmacılar ta-

rafından değerlendirilip kısıtlı ölçüde yazılı kaynaklar üzerinden bildiğimiz şehrin işleyişine dair değerlendirmelere yeni bakışların oluşumunu tetikleyebilme potansiyelini taşıyor. Sadece matbu olarak yayınlanmış olan kitabın dayandığı dijital verilerin ve arşiv materyallerinin gelecekte oluşturulacak bir veri tabanı ile erişime açılması da hayallerimiz içinde olabilir. İstanbul'un sur dışı bölgelerin-

de gerçekleşen arkeolojik çalışmaları da bu detay ve titizlikle araştırmacıyla buluşturacak yayınlar ise ayrı bir temennimiz olsun.

¹Bayülgen B, Saner T. İstanbul'da Bizans Kalıntılarının Mimari Anlatımı – Sur İçindeki Kazılar ve Yüze Araştırmaları (1927-2021). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 2024. XXII + 696 sayfa, 44 plan. ISBN 9786259452104

DÜZELTME

81. sayımızda 'Kütüphane' sayfalarımızda yayımlanan yayınevinden gelen tanıtım metninde sehven yapılan hata nedeniyle kitap tanıtım yazısına bu sayımızda tekrar yer veriyoruz.

Cumhuriyetin 100. Yılına Armağan: "Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık"

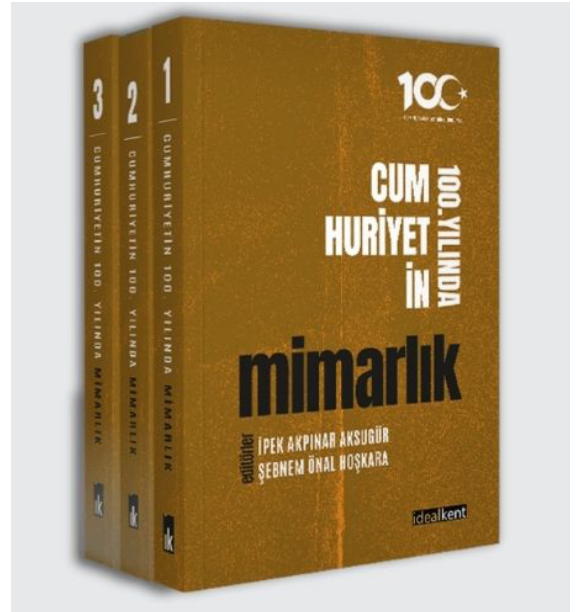
Bekir Ateş

Cumhuriyet'in 100. yılı, Türkiye'nin modernleşme sürecinin mimarlık aracılığıyla nasıl şekillendiğini anlamak için önemli bir dönüm noktasıdır. *Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık* başlıklı üç ciltlik eser, Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi boyunca yaşadığı mimari gelişmeleri geniş bir perspektiften ele alıyor. İpek Akpınar Aksugür ve Şebnem Önal Hoşkara'nın editörlüğünde hazırlanan ve İdealKent Yayınları arasından yayınlanan kitap, Türkiye'nin modernleşme ve kentleşme süreçlerinde mimarlığın oynadığı rolü çok boyutlu ve çok katmanlı bir şekilde mercek altına alıyor. Aynı zamanda, mimarlığın sosyal, politik ve kültürel bağlamlar içerisinde nasıl bir dönüşüm yaşadığını inceliyor.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türkiye'de mimarlık, sadece bir yapı inşa süreci olmaktan çok, toplumsal ve ulusal kimliğin inşasında önemli bir araç haline gelmiştir. Cumhuriyet idealleri doğrultusunda

modernleşen Türkiye'nin şehirleri, mimari yapılarla donatılırken, bu yapılar modern Türkiye'nin vizyonunu yansıtan semboller olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda, *Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık*, Cumhuriyet'in yüz yıllık tarihine dair mimari bir yolculuk sunarak, okuyucuyu Türkiye'nin mimarlık tarihinde bir keşfe davet ediyor.

Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık kitabı üç ciltten oluşan kapsamlı bir eser. Her bir cilt, Türkiye'deki mimari gelişmeleri farklı açılardan ele alarak, Cumhuriyet'in mimarlık alanındaki etkilerini ve sonuçlarını tartışıyor. Cumhuriyet'in modernleşme politikalarının mimarlık üzerindeki etkilerini hem akademik bir derinlikle hem de geniş bir bakış açısıyla ele alan bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin mimarlık tarihine dair geniş kapsamlı bir anlatı sunmak ve mimarlığın

toplumsal, kültürel ve politik işlevlerini ortaya koymaktır. Üç cilt, on bölüm ve toplam 59 bölüm makalesinden oluşan kitap mimarlık profesyonelleri ve akademisyenler için

önemli bir referans kaynağı olduğu kadar, Türkiye'nin modernleşme tarihiyle ilgilenen genel okuyucu kitlesi için de değerli bir başvuru kaynağı niteliğinde. Editörlerin giriş yazısında belirttiği gibi *"bu çalışma, ekonomik ve toplumsal kırılmaların mekâna yansımaları, mimarlık aracılığı ile fizikselleşmesi, Türkiye topraklarının modernleşme serüveninde mimarlığın kritik rolünü mesleğin ve eğitimin duayen isimleri ile olduğu kadar yetişmekte olan genç araştırmacıların eserleriyle aktarıyor."* (Akınar Aksugür ve Önal Hoşkara s.9).

Birinci Cilt: Tarihsel ve Kronolojik Anlatı

Dört bölüm olarak planlanan *Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık* kitabının birinci cildi, Türkiye'de mimarlığın tarihsel gelişimini kronolojik bir perspektifle ele alınan anlatılardan oluşuyor. Bu ciltte mimarlığın Cumhuriyetle birlikte geçirdiği dönüşüm, siyasi ve sosyal bağlamlar içerisinde derinlemesine inceleniyor. Kitap, dönemin önde gelen mimarlarının ve kentlerin deneyimleri üzerinden, Türkiye'nin modernleşme sürecinde mimarlığın oynadığı kritik rolü gözler önüne seriyor. Bu bölümde üç yazı yer alıyor. Uğur Tanyeli hoca *"Türkiye'de Mimarlık ve Milliyetçi Politikalar: Geç 19. Yüzyıldan Bugüne"* başlıklı yazısında milliyetçilik görünümünün günümüzdeki mimarlık pratikleri ile olan çarpık hikayesine odaklanıyor. *"1950-60 Arası Türk Mimarlığı: Dönemin Aktörleri Üzerinden Bir Okuma"* başlıklı makalesiyle ilker Fatih Özorhon birçok açıdan dönüm noktası olan 1950-60 arasındaki değişimi hem kurumsal hem de bireysel aktörler üzerinden ele alıyor. Esmâ Eroğlu ve Adnan Aksu ise *"1950-1980*

Türkiye Mimarlığında Kimlik Arayışı ve "Tekrar" başlıklı makalesiyle 1950-1980 yılları arasında mimari düşüncede üretilen özdeşleşme biçimindeki tekrarlara odaklanarak mimarlık manzarasında geliştirilen söylemleri inceliyor.

Birinci cildin ikinci bölümünde "Kentler Üzerinden Mimari Anlatılar" bir ara kesit olarak değil asli unsur olarak incelemiyor. Bu bölümde sekiz makale yer alıyor. Cumhuriyetin simge kenti özelliğini taşıyan Ankara başta olmak üzere İstanbul, İzmir, Bursa, Trabzon, Tokat ve Erzincan illerinde yer alan yapılar ve şehir formu üzerinden önemli değerlendirmeler üzerinde duruluyor. Bu açıdan Elvan Altan'ın *"Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Tarihini Ankara'dan Düşünmek"* makalesi önemli bir giriş niteliği taşıyor. Makale başkent Ankara'da üretilen mimarlığın tarihini nasıl yazdığımızı, yani Ankara'nın mimarlık tarihi literatüründe tanımlanan ve olası tanımlan(a)mayan kimliklerini düşünerek, 100 yılını tamamlayan Cumhuriyet'in tarihyazımı pratiğini ve Cumhuriyet dönemi mimarlığının hangi hâkim bakış açıları ve söylemlerle yazıldığını değerlendirmek için yol gösterici nitelikte.

"Devletin Mimarlık Kültürünü Kamu Erki Mekânı Üzerinden Okumak: Başkent Ankara" başlıklı yazıyla Seda Arslan ve Zeynep Uludağ'ın katkı sunduğu incelemenin ardından *"İstanbul'da Cumhuriyet Dönemi Mimari Üretimi ve Miras Olarak Korunmasına Yönelik Bir Değerlendirme"* başlığıyla Burcu Selcen Coşkun İstanbul eksenli bir metin kaleme alıyor. İzmir İktisat Kongresinden günümüze İzmir Liman arkası bölgesinin 100 yıllık dönüşümü Hikmet Eldek Güner, Eylül Ayda Türker Eren,

Su Kardelen Erdoğan, İdil Ece Şener, Gaye Birol'un hazırladığı makalede çarpıcı bir şekilde analiz ediliyor. Bursa'nın en önemli mekânlarından birisi olan Altıparmak Caddesini ise Abdülkerim Karaoğlu ve İldem Dinar inceliyor. Bu bölüme Deniz Bayrak, Dilara Merve Kelkit, Ayşen Çelen Öztürk, Rasa Olarak Erzincan, Merve Umay Keçeci Toru değerli incelemeleriyle katkı veren diğer yazarlar olarak görünüyorlar. Kitabın üçüncü bölümünde ise *"Meydan, Endüstri, Kültür, Spor ve Altyapı Projeleri Üzerinden Anlatılar"*a odaklanılıyor. Bu bölümde toplam 13 makale yer alıyor. *"Cumhuriyet'in Tanığı: Taksim Meydanı ve Atatürk Kültür Merkezi"* başlıklı makalesiyle Özge Ayşegül Fişen ve Hüseyin L. Kahvecioğlu kitaba katkı veriyor. *"100.Yılda İstanbul Sanatoryumlarına Yeniden Bakmak: Yapı Tipleri ve Veremden Sonraki Yaşamları"* başlıklı çalışmasıyla Deniz Avcı, Cansu Değirmencioglu 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından verem gibi toplumu tehdit eden bulaşıcı hastalıklarla mücadelede terapötik-hijyenik-diyet tedavisi sunan evrensel sağlık yapıları olan sanatoryumların inşa edilmesini inceliyor. Derin İnan, A. Elif Yabancı, Duygu Tüntaş ise *"Modernin Çoğulculuğundan Güncelin Tekilleşen Spor Politikalarına: Ankara Tenis Kulübü Odağında 19 Mayıs Spor Yerleşkesi Örneği"* başlıklı makalelerinde çoğulcu ve kitlesel faydacı spor anlayışına paralel olarak, istasyonun kuzey doğusunda, şehir parkı ve sergi bahçesiyle birlikte tenis, atletizm, yüzme, okçuluk, eskrim gibi pek çok spor dalına hizmet eden Türkiye'nin ilk modern spor yerleşkesi, başkent Ankara'da inşa edilen Hipodrom ve 19 Mayıs Stadyumunu ele alıyor. Yine Modern

Ankara'nın önemli yapılarından birisi olan Türk Tarih Kurumu binasının tasarım süreçlerini ve mimar Turgut Cansever'in düşünme ve uygulama biçimlerini Sedat Akdoğmuş *"Ankara Türk Tarih Kurumu Binası'nın (1951-67) Tasarım Katmanları Üzerinden Turgut Cansever'in Düşünme ve Uygulama Biçimleri"* başlıklı makalesinde ele alıyor. *"Meydan, Endüstri, Kültür, Spor ve Altyapı Projeleri Üzerinden Anlatılar"* üzerinden devam eden bu bölüm Pınar Geçkilî Karaman, Salih Aktin, Cihad Özsöz, Nilay Ünsal Gülmez, Ahmet Sezgin'in katkılarıyla şekilleniyor.

İkinci Cilt: Konut, Mekân, Kültür ve Kadın Anlatıları Üzerinden Mimarlık

İpek Akpınar ve Şebnem Önal Hoşgör hocaların editörlüğünü yürüttüğü kitabın ikinci cildinde de kapsamlı bir içerikle karşılaşılıyor. İlk cilt tarihsel akışa uygun ve daha çok yeni cumhuriyet politikalarının mimarlık bağlamındaki izlerini sürerken ikinci cilt hayatın içinde bir izlek üretiyor. Dört bölüm ile planlanan ikinci cildin ilk bölümü (üçlemenin beşinci bölümü) *"Konut ve Konut Kültürü Anlatıları"* başlığını taşıyor. Bu bölümde toplam on metin yer alıyor. Cumhuriyetten önce Osmanlı yaşamına dahil olsa da Cumhuriyetle birlikte yaygınlaşan apartman olgusunu Gülçin Pulat Gökmen ve Gizem Öztürk ele alıyor. *"İstanbul'da Modern Konut Olarak Gelişen Apartman ve Yaşam Kültürünün Yüz Yıllık Öyküsü"* başlıklı yazıda toplumsal değişimi ve yaşam kültürünü apartmanlar üzerinden ele alıyor. Konut üzerinden hayata ve cumhuriyet tarihine bakan bölüm içinde yazılarda tek tek yapı örnekleri üzerinden tipolojik okumalar yapan çalışmalar da yer alıyor. Adile Nuray Bayraktar'ın *"Cumhuriyet*

Başkenti Ankara'da Yerleşim ve Tek Yapı Ölçeğinde Konut Uygulamaları Üzerinden Tipolojik Okumalar" başlıklı yazısında bir Cumhuriyet başkenti olmasının ardından Ankara'da başlayan inşaa faaliyetleri içinde yerleşim ve tek yapı ölçeğindeki konut uygulamalarının modernleşme ideolojisinin gündelik yaşamdaki karşılıklarını da anlamaya dönük bir çaba içerisine giriyor. Yine bu bölümde ilgi çekici yazılardan birisi de Berkay Oskay, Ömür Barkul'un hazırladığı *"Cumhuriyet'ten Günümüze Popülizm ve Mimarlık İlişkilerine Konut Üzerinden Bir Bakış"* başlıklı metindir. Metinde siyasi partilerin ve siyasilerin mimarlık alanına ilişkin yaklaşımlarının popülist dili nasıl etkilediğine de vurgu yapılmaktadır. Konut üzerinden cumhuriyet tarihi ve hayatını anlama çabasının ardından yine mimarlık kavramının kültür/popüler kültür ve gündelik hayat anlatılarının ele alındığı diğer bölümde ise beş makale yer alıyor. Bu makalelerde plaj kültüründen Cumhuriyet'in 100. Yılında "Modern (İç Mekân ve) Mobilya" kavramına kadar birçok izlekte tarihsel anlatılar ele alınıyor. Ahmet Erdem Tozoğlu, Elif Kaymaz ve Öykü Su Sezen'in kaleme aldıkları *"Kamusal Mekân, Toplum ve Tören: İstanbul'da Milli Bayram Kutlamalarının Mekânsal ve Toplumsal İzleri"* başlıklı makale ise tören olgusuna zemin teşkil eden mekânların gelişimini ele alıyor.

*"Kadın ve Mekân Anlatıları"*nda yer alan üç makalede cumhuriyet kadınının biçimlendiği mekânlara odaklanılıyor. *"Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık, Heykel ve Resimde Kadınların İzleri"*nde Neslihan Türkün Dostoğlu tarihi süreçte dünyada kadınların mimarlık ve çeşitli görsel sanatların

gelişimindeki rolünü arka planda incelerken, Osmanlıların son dönemlerinden başlamak üzere Cumhuriyet'le birlikte, gelişmiş ülkelerdeki sosyal, ekonomik ve teknolojik uygulamalar doğrultusunda pek çok alanda değişim yaşayan Türkiye'de kadınların mimarlık ve çeşitli görsel sanatlardaki katkılarını değerlendirmektedir. Güliz Öktem Taşdemir *"İsmetpaşa Kız Enstitüsü'nden Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'ne: Cumhuriyet Kadını ve Eğitsel Mekânların Belleği"*ni incelerken Sevince Bayrak ise "Hakikatin Tasından İçtiğimiz Sırlar" başlığı ile farklı mimarlık okullarından mezun olmuş kadın mimarların proje ve metinlerine odaklanarak, kent ve mimarlıkla ilgili çeşitlenen yaklaşımlara ait bir panoramayı görünür kılmaya çalışıyor.

İkinci cildin son bölümü olan *"Temsiliyet Anlatıları"*nda ise üç metin yer alıyor. Bölümün girişinde yer alan "Bir Dönüşüm Anlatısı: Cumhuriyet Döneminde ve Cumhuriyet'in 100. Yılında Temsil" başlıklı makalesi ile Hande Tulum Okur Bu yazıda buradan hareket ile mimarlık ürünün temsiline ve hatta yeniden temsiline, seçili ürünler üzerinden hem Cumhuriyet'in ilk yıllarından; 1930'lu yıllardan hem de günümüzden; Cumhuriyet'in 100. yılından bakmayı deniyor. Böylece Cumhuriyet'in ilk yılları ve günümüz arasında temsil üzerinden bir iletişim kurulabileceği savını işliyor. Yelda Durgun Şahin *"Türk Posta Pullarında Cumhuriyet Yapıları ve Ulusal Kimliğin Değerlendirilmesi"*ni yaparken kitabın son yazısında ise İdil Akkuzu *"Afetler, Göçler, Direnişler: Cumhuriyet'in 100 Yıllık Birikiminde "Geçici Yerleşim"in İzleri"*ni sürüyor.

Üçüncü Cilt: Politika, Bürokrasi, Örgütlenme ve Eğitim Anlatıları

"Cumhuriyet'in 100. Yılında

Mimarlık" üçlemesinin son cildi, Türkiye'de mimarlık eğitiminin yanı sıra mesleki örgütlenme, bürokrasi ve politika bağlamında önemli değerlendirmeler içeriyor. İki ana bölüm olan üçlemenin son cildinde toplam ona altı makale yer alıyor. Cildin giriş yazısında Eyüp Muhcu kaleme aldığı "*Cumhuriyet'in 2. Yüzyılına doğru Mimarlar Odası*" başlıklı makalesinde Cumhuriyet'in birinci yüzyılını tamamlayıp ikinci yüzyıla girmesini "tarihsel bir eşik" olarak değerlendiriyor ve Mimarlar Odası'nın bu tarihsel eşikteki rolünü ele alıyor. Bilge İmamoğlu ise "*Cumhuriyet, Bürokrasi, Mimarlık*" başlığını taşıyan metinde Cumhuriyet'in mimarlık tarihinin en özgün ve öğretici özelliklerinden birisi olan, yapı çevrenin üretim süreçlerinin örgütlenişinde ve bunun 20. yüzyılın büyük kısmı boyunca devingen bir şekilde evrilip dönüşmüş çeşitliliğini ortaya çıkartıyor. Üçüncü cildin bir diğer ilgi çekici yazı ise Hasan Tahsin Selçuk'un kaleme aldığı "*Türkiye'de Mimarlık Politikası Talepleri 1931'den 2005 Türkiye Mimarlık Politikası Çalışmalarının Başlangıcına*" başlıklı incelemesi. Yazar çalışmada, mimarlık politikasının, Cumhuriyet dönemi süresince hangi söylem yapılarında ve ne içerikte işlendiğini, göstermeyi amaçlıyor. "*Kentsel Tasarım Pratiğinin Neresinde? Mimarlık, Planlama ve Peyzaj Mimarlığı Mesleki Üretim Mecraları Üzerinden Bir Bakış*" başlığını taşıyan makalede Şebnem Gökçen ve Hüseyin Küçüköğlü mesleki pratiğin çok-boyutlu ve kapsamlı altyapısına bakışın ardında Cumhuriyetin 100. yılında "kentsel tasarımın güncel

mekânsal pratiklerin neresinde durduğu" sorusunu yanıtlama denemesi yapıyor.

"*Mesleki Eğitim Anlatıları*" başlığını taşıyan son bölümde ise toplam oniki makale yer alıyor. Mimarlık eğitim tarihinden mimarlık okullarına, kuruluş hikayelerine, hangi şartlarda eğitim hayatlarına başladıklarına, nasıl bir eğitim paradigması ürettiklerine kadar çok derinlikli analiz yer alıyor bölüm içinde. Türk mimarlık tarihinin köşe taşı niteliğindeki okulların nereden başladığını, günümüz şartlarında nereye geldiğini, nicelik ve nitelik bağlamı içinde ele alan makalelerin ilki "*100 Yıl 100+ Okul Türkiye'de Mimarlık Eğitimi: Kurumlar, Olaylar, Aktörler*" başlığı ile Nezih R. Aysel'e ait. Yazar Cumhuriyet'in ilan edildiği günlerde ülkedeki diplomalı mimar sayısının yaklaşık 30 olduğunu hatırlatarak bugün mimarlık okullarının senede ortalama 6-7 bin mezun veren bir endüstriye dönüşmüş durumda olduğunu belirtiyor ancak bu kadar mezuna rağmen yapı çevre içinde nitelikli yapı görme oranının ise son derece düşük olduğuna vurgu yapıyor.

Figen Orçun Kafesçioğlu'nun hazırladığı "*Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi'nden Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'ne "Akademide" Mimarlık Eğitimi*" başlıklı makale ile 140 yıllık kurumda mimarlık eğitiminin evreleri, kurum tarihi hakkında yapılmış çalışmalar, araştırmalar ile kurumda eğitimci ve öğrenci olanların ve mezunların tanıklıkları üzerinden ele alıyor. Önemli ekollerden birisi olan İTÜ Mimarlık Fakültesini ise Ayşe Şentürer ele alıyor. "*Avangard, Alacakaranlık ve Ufuk Çizgisi: Cumhuriyet'in Başlangıç, Bugün ve Geleceğinde İstanbul Teknik Üniver-*

sitesi Mimarlık Fakültesi" başlığını taşıyan yazısında Şentürer, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, kendi avangard oluş pozisyon ve potansiyelleri ile bir avangard hareket olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve hemen sonrası uygulamalarındaki yerini, bugünkü pozisyonu ve olası gelecekleri üzerinden ele alıyor. Ayşen Savaş "*ODTÜ Projesi*" başlığı ile farklı bir mimarlık geleneğini temsilen Cumhuriyet'in merkezi Ankara'da eğitime başlayan ODTÜ'yü yerleşkesi ve mimarlık eğitimindeki geleneğini ele alarak inceliyor. "*Mimarlık Eğitimi: Başkentte Gazi ve ODTÜ Ekoller*" başlıklı makalede Sevgi Lökçe ve Nezih Burak Bican İstanbul dışında kurulan ODTÜ ve Gazi Üniversitesi'ne bağlı mimarlık bölümlerinin, geçtiğimiz yüzyılın ortalarından sonra Anadolu'da geç yaygınlaşan mimarlık eğitiminde birbiriyle yer yer benzeşen ama çokça da ayrılan iki farklı ekol oluşturduğunu vurgulamaktadır. Kitabın yine bu bölümünde "*Mimarlık Eğitiminde Yıldız Ekolu*"nü Çiğdem Polatoğlu, Gökçe Tuna Taygun ve C. İrem Gençer ele alırken "Dokuz Eylül Üniversitesi" ekolünü ise Ferhat Hacılibeyoğlu ve Hikmet Sivri Gökmen inceliyor. Geç dönem mimarlık okullarından birisi olan Çukurova Üniversitesi Mimarlık bölümünü ise Özlem Şenyiğit Sarıkaya ele alıyor.

Cumhuriyet'in 100. Yılında Mimarlık ve Geleceği

Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık kitabı, Türkiye'nin modernleşme sürecinde mimarlığın oynadığı merkezi rolü derinlemesine inceleyen kapsamlı ve titiz bir çalışma. Kitap, mimarlık tarihini sadece geçmişin bir yansıması olarak ele almakla kalmıyor, aynı zamanda geleceğe

yönelik mimari politikalar hakkında da önemli tartışmalar ortaya koyuyor. Cumhuriyet'in 100 yıllık mimari mirasını detaylı bir şekilde analiz eden bu eser, Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve kültürel dönüşümünü mimarlık prizmasından bakarak anlatıyor.

Üç ciltlik bu çalışma, Türkiye'nin mimarlık tarihine dair Cumhuriyetin 100 yılında yapılmış en kapsamlı eserlerden biri olarak değerlendiriliyor. Kitap, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türkiye'deki mimari gelişmeleri hem tarihsel hem de tematik bir bakış açısıyla sunarak, okuyuculara mimarlık ile toplumsal dönüşüm arasındaki karmaşık iliş-

kiyi derinlemesine kavrama fırsatı veriyor. Mimarlık tarihine dair geniş bir anlatı sunan çalışma, Türkiye'nin modernleşme sürecine dair önemli bilgiler sunarken, mimarlığın ulusal kimliğin inşasındaki rolünü de derinlemesine ele alıyor.

Kitap, yalnızca geçmişteki mimari yapıları ve süreçleri incelemekle kalmıyor, aynı zamanda bu yapıların korunması, restorasyonu ve geleceğe nasıl taşınması gerektiğine dair kritik sorular da gündeme getiriyor. Cumhuriyet'in 100 yıllık mimari mirası, bu eser sayesinde toplumsal bellekle bütünleşerek, gelecek nesillere aktarılması gereken değerler arasında yer alıyor.

Sonuç olarak, *Cumhuriyetin 100. Yılında Mimarlık* kitabı, sadece mimarlık profesyonelleri ve akademisyenler için değil, aynı zamanda Türkiye'nin tarihsel modernleşme sürecine ilgi duyan herkes için büyük bir kaynak niteliği taşıyor. Bu kapsamlı eser, mimarlığın toplumsal dönüşümdeki gücünü vurgularken, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında mimarlığın nasıl bir yol izleyeceği konusunda da önemli ipuçları sunuyor. İdealKent Yayınları'ndan çıkan üçleme 100. yıl etkinlikleri içinde kayda değer bir yeri olduğunu son söz olarak belirtmekte yarar var.